

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej Pana mgr. Bogdana Barczaka nt.:
**„WALKA Z YAKUZĄ W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA
WEWNĘTRZNEGO JAPONII W LATACH 1991 – 2021”**

UWAGI OGÓLNE

Przestępczość zorganizowana i jej najwyższa forma: mafijna, stanowią współcześnie jedno z najistotniejszych zagrożeń bezpieczeństwa. Tak w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym.

Można antycypować, że każde współczesne państwo boryka się z tym problemem. Również nasz kraj jest dotknięty działalnością zorganizowanych grup przestępczych. Wprawdzie nie są one już tak aktywne, jak to miało miejsce w latach 90. i początku lat 2000., kiedy to zostały skutecznie zneutralizowane.

Mimo, że działania Policji doprowadziły do ich rozbicia, to nadal nie możemy mówić, że nasz kraj jest wolny od przestępczości zorganizowanej. Występuje ona nadal. Ale w bardziej ograniczonym zakresie i strukturach organizacyjnych niż to miało miejsce w odniesieniu do takich organizacji przestępczych jak tzw.: „mafia prószkowska”, „grupa wołomińska”, „grupa Krakowiaka”.

Na świecie złą sławą okryły się organizacje mafijne we Włoszech, zwłaszcza „mafia sycylijska”. Znamy organizacje przestępcze o charakterze mafijnym w Stanach Zjednoczonych czy też w krajach amerykański południowej.

Siły policyjne i służby specjalne nie ustają w wysiłkach, aby przeciwstawić się temu szkodliwemu dla państwa, tak w wymiarze politycznym, ekonomicznym jak społecznym, zjawisku. Zwalczanie przestępczość zorganizowanej ma dla organów ścigania wyzwanie priorytetowe.

W wachlarzu znanych organizacji mafijnych swoją ważką rolę pełni

japońska yakuza. Organizacja egzotyczna i nietuzinkowa w odniesieniu do wcześniej przywołanych. Trafnie wskazuje na to Doktorant we wstępie: (...) *yakuza wyrosła na siłę, która w wyniku tragicznych wydarzeń historycznych stała się nieformalnym (pozaprawnym) elementem systemu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, by z czasem stracić swój status na rzecz policji i przejść z pozycji elementu tego systemu do roli głównego wroga destabilizującego tenże system.* – strona 6. rozprawy.

Mając powyższe na uwadze oceniam wysiłek Pan mgr. Bogdana Barczaka przeprowadzenia badań naukowych i opracowania ich w formie rozprawy doktorskiej nt.: „Walka z yakuzą w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Japonii w latach 1991 – 2021“, niezwykle pozytywnie.

OCENA METODYCZNA ROZPRAWY

Założenia badawcze Doktorant zawarł na stronach 7. i 8. dysertacji. Muszę przyznać, że są one dość skąpe i zawierają sformułowania odmienne od uznanych standardów w tym zakresie. Według Autora: *Celem rozprawy jest usystematyzowanie wiedzy na temat walki z japońską odmianą przestępczości zorganizowanej, jej przegląd oraz analiza, przeprowadzona z perspektywy praktyka, a także próba zdefiniowania miejsca, jakie miejsce zajmuje yakuza w japońskim społeczeństwie i jej relacjach z klasą polityczną.*

Już pierwsze sformułowanie „celem rozprawy” jest logicznie niepoprawne, ponieważ rozprawa doktorska w swojej istocie jest opracowaniem naukowym stanowiącym sprawozdanie z przeprowadzonych badań, a jej celem jest uzyskanie promocji doktorskiej. Natomiast celem badań naukowych jest ściśle określony wynik takich badań, a więc w założeniach badawczych powinien być wskazany cel badań a nie cel rozprawy.

Merytoryczny aspekt wskazanego celu jako: „usystematyzowanie wiedzy” budzi wątpliwości, ponieważ w sytuacji problemowej nie wykazano potrzeby takiej systematyzacji.

Kolejne sformułowania celu: „jej przegląd (jak się domyślam: przegląd wiedzy) i analiza” również zawierają błędy merytoryczne i logiczne. Przegląd to czynność, która może prowadzić do osiągnięcia celu badań, ale nim nie jest. Podobnie, użycie tu słowa „analiza” jest wyrazem niezrozumienia jej istoty. Analiza

jest metodą poznawczą, służącą między innymi do osiągnięcia celu badań, ale nie jest tym celem. Używanie wielokrotnie słowa w tekście „analiza” nie wpływa na jego naukowy charakter. Analiza to metoda badawcza stosowana w badaniach i tylko w tym znaczeniu słowo to ma sens w pracy naukowej. Umieszczeniu go w celu badań sugeruje, że rezultatem końcowym badań będzie wypracowanie nowego rodzaju analizy, a tak w istocie w tych badaniach nie jest.

Nie rozumiem zachowawczego określenia w celu badań, wyrażonego w zwrocie „próba zdefiniowania”. Nie potrafię znaleźć odpowiedzi czemu ma to służyć. Badania naukowe mają mieć określone konkretne cele, a na pewno nie próby ich osiągnięcia. Natomiast gdyby usunąć wcześniejszą część celu badań oraz słowo „próba” i pozostawić kolejny ciąg wyrazów w następującej formie: *Zdefiniowanie miejsca, jakie miejsce zajmuje yakuza w japońskim społeczeństwie i jej relacjach z klasą polityczną* – mielibyśmy prawidłową konstrukcję celu badań.

Przywołany przez Doktoranta cel badań (mylnie określony jako „cel rozprawy”) obarczony jest szeregiem błędów, które nie pozwalają na pozytywną jego ocenę. Rozumiem, że wskazane niedociągnięcia stanowią efekt rozpoczęcia aktywności działalności naukowej przez Doktoranta. Wyrażam nadzieję, że w dalszej pracy naukowej Autor zgłębi obszar metodyki badań naukowych, tak aby ustrzec się krytycznych ocen w tym zakresie.

W dalszej części Doktorant wskazuje na pytania (problemy) badawcze, sformułowane w formie pytań. Nie zgłaszam uwag do tej części założeń metodycznych.

Kolejnym elementem założeń badawczych są wyartykułowane hipotezy badawcze. Po raz drugi Doktorant nie odnosi się do badań, a do pracy, pisząc: *Niniejsza praca stanowi próbę weryfikacji poniższych hipotez badawczych:*

- *Jakuza stanowi nieformalny element japońskiego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego;*
- *Intensywność walki z yakuzą uzależniona jest od nastawienia opinii publicznej.*

Hipoteza to przepuszczalne (przez badacza) rozwiązania sformułowanych problemów, służące pomocy badaczowi w poszukiwaniu najlepszej procedury badawczej, w tym doboru podejścia i metod badawczych. Hipotezy weryfikuje się w

toku procesu badawczego. Rozprawa doktorska nie weryfikuje hipotez, a przeprowadzone badania, których opis stanowi ta praca.

W zakończeniu, na stronie 225., Autor odwołuje się do hipotezy głównej – nie ukrywam, że mam problem z identyfikacją, gdzie została ona sformułowana w rozprawie? Po raz kolejny Doktorant używa tu zachowawczego sformułowania „próba weryfikacji”.

Na stronie 10. rozprawy Doktorant wskazał na zastosowane w badaniach metody badawcze. Chociaż brakuje mi w rozprawie zamieszczenia narzędzia w postaci arkusza obserwacji, w związku z faktem wskazania przez Autora na wykorzystanie tej metody, to tę część założeń metodycznych oceniam pozytywnie.

Reasumując – prawidłowo opisane założenia metodyczne powinny odpowiadać następującemu schematowi: Doktorant powinien sformułować główny cel badań, główny problem badawczy oraz wstępną hipotezę roboczą. Wszystkie te elementy założeń badawczych powinny korespondować z tytułem rozprawy oraz treścią i układem pracy. Do celu, problemu i hipotezy powinny być sformułowane: cele szczegółowe, problemy i hipotezy szczegółowe – odpowiadające i korespondujące z tytułami rozdziałów. Tych celów, problemów i hipotez częściowych może być więcej niż rozdziałów, ale nie może być mniej. Rozwiązanie każdego problemu powinno być odzwierciedlone w treści pracy i odwrotnie, żaden rozdział (podrozdział) pracy nie może mieć nie wynikać z rejestru problemów.

OCENA MERYTORYCZNA ROZPRAWY

Rozprawa stanowi monograficzne sprawozdanie z przeprowadzonych badań. Układ rozprawy jest przejrzysty i poprawny, zakres poruszanych zagadnień w poszczególnych rozdziałach stanowi logiczną i spójną całość. Poziom pisarskiego ujęcia wyników badań, umiejętność zaprezentowania ich w sposób czytelny i zrozumiały (napisana jest językiem komunikatywnym dla każdego odbiorcy), nie budzi w mojej ocenie zastrzeżeń.

Dysertacja liczy łącznie 282. strony. Składa się ze:

- wstępu,
- czterech rozdziałów,
- aneksów,
- zakończenia,

- wykazu bibliografii,
- wykazu tabel,
- wykazu aneksów,
- słownika terminów japońskich,
- wykazu skrótów.

Wstęp stanowi wprowadzenie do tematyki badań. Charakteryzuje zagrożenia o charakterze zewnętrznym dla bezpieczeństwa Japonii, wynikające z jej geopolitycznego miejsca na świecie, jak też te o charakterze wewnętrznym. Jak trafnie zauważa Doktorant: *W wymiarze wewnętrznym to przestępczość zorganizowana budziła najwięcej obaw o stabilność i funkcjonowanie całego państwa jak i pojedynczych obywateli. Przystępczość zorganizowana wpływa destabilizująco na gospodarkę, poczucie bezpieczeństwa obywateli i wizerunek państwa, na punkcie którego Japonia jest szczególnie uwrażliwiona.* – strony 5/6 rozprawy.

Autor wyjaśnia we wstępie powód określenia ram czasowych w tytule rozprawy. Związany on jest z procesem odchodzenia Japonii od swoistej „symbiozy” władzy i organizacji przestępczej do zdecydowanych kroków w sferze walki z nią: *Proces tej zmiany był rozłożony w czasie. Początkowo bez większych efektów, stopniowo zaczął przyśpieszać od roku 1991, kiedy to uchwalono pierwszy akt prawny wymierzony bezpośrednio w yakuzę. Od tego roku rozpoczęła się rzeczywista walka z yakużą, która nabrała na przełomie wieków impetu, utrzymującego się do dziś. Stąd ujęte w temacie pracy ramy czasowe (1991 – 2021) stanowią odzwierciedlenie okresu faktycznej i bardziej skutecznej walki z yakużą.* – strona 6. rozprawy.

Doktorant wskazuje również na szczupłość dostępnych źródeł, mogących stanowić podstawę do uzyskania wiedzy na temat yakuzy: *Dostępne na polskim rynku publikacje dotyczące yakuzy mają stosunkowo wąski charakter i odnoszą się zazwyczaj do samego zjawiska przestępczości zorganizowanej w Cesarstwie Japonii, pomijając lub traktując marginalnie problematykę walki z nim. W literaturze międzynarodowej problem walki z yakużą omawiany jest na ogół również fragmentarycznie.* – strona 7. rozprawy.

Do przedstawionych we wstępie założeń metodycznych odniosłem się w pierwszej części mojej recenzji.

Zawartość merytoryczna poszczególnych rozdziałów jest zgodna z ich opisem (strona 8. rozprawy), zawartym we wstępie:

1. (...) dysertacje rozpoczyna rozdział definiujący pojęcia bezpieczeństwa i bezpieczeństwa wewnętrznego, charakteryzujący system bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i prowadzoną w tej materii politykę oraz prezentujący główne zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego jakim jest przestępczość zorganizowana.
2. W części drugiej została szczegółowo przedstawiona specyficzna odmiana przestępczości zorganizowanej jaką jest yakuza. Przybliżono jej genezę oraz historię, działalność oraz wpływ jaki wywierała i wciąż wywiera na społeczeństwo, gospodarkę oraz na życie polityczne Japonii, a także jakie posiadała organizacyjne struktury i jak funkcjonowała.
3. (...) W rozdziale tym opisano politykę bezpieczeństwa wewnętrznego prowadzoną w Japonii, uwzględniając jej historyczne realia. Scharakteryzowano system bezpieczeństwa wewnętrznego, dotychczasowe metody walki z yakuzą i narzędzia jakie otrzymała policja do tej walki ze strony polityków. Zaprezentowano też osiągnięte efekty w zwalczaniu zorganizowanej przestępczości oraz dokonano ich oceny.
4. W ostatnim rozdziale pracy poddano analizie nowe kierunki walki ze zorganizowaną przestępczością oraz wskazano pojawiające się zagrożenia z tym związane, a także jaką strategię na przyszłość mogą obrać w tej kwestii japońskie organy porządku prawnego i jakiej można się spodziewać reakcji ze strony yakuzy.

Zawartość merytoryczną poszczególnych rozdziałów oceniam pozytywnie. Narracja w nich zawarta świadczy o dużej wiedzy Doktoranta, zarówno obszarze teorii bezpieczeństwa, jak też w tak specyficznej i dalekiej od kultury zachodu materii uwarunkowań polityki bezpieczeństwa Japonii oraz samej organizacji przestępczej – yakuzy. Wyniki badań przeprowadzonych przez Doktoranta zostały w kolejnych rozdziałach rzetelnie skonsumowane.

W **Zakończeniu** Pan mgr Bogdan Barczak dokonał podsumowania przeprowadzonych badań. Odniósł się do transformacji podejścia Japonii do yakuzy – od tolerowanej organizacji (mimo świadomości prowadzenia przez nią działalności

przestępczej) do zwalczanej, przy wykorzystaniu całego instrumentarium środków prawnych. Doktorant wskazuje: *Sukcesy odniesione w walce z yakuzą, były wynikiem stworzenia afektywnego systemu zwalczania przestępczości zorganizowanej, w ramach ogólnego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego, gdzie główną rolę odgrywał proces uchwalania i wcielania w życie norm prawnych skierowanych przeciwko yakuzie, nowelizacji już istniejących (głównie w prawie gospodarczym) oraz modernizacja struktury jak również metod pracy policyjnej (obejmujących nie tylko działania stricte kryminalne, ale i prewencyjno-administracyjne), a także współdziałania z zagranicznymi partnerami w szczególności z państw Azji Południowo-Wschodniej oraz USA (z Departamentu Skarbu, FBI czy DEA) i przede wszystkim współpraca ze społeczeństwem, zwłaszcza w obszarze zwiększenia jego świadomości.* – strona 223. rozprawy.

W ostatnim akapicie Doktorant odniósł się do celów i hipotez zawartych w założeniach metodycznych (opisanych we wstępie): *W dysertacji starano się zrealizować cele niniejszej rozprawy oraz potwierdzić postawione wcześniej hipotezy badawcze (...).* – strona 225 rozprawy. Po raz kolejny: w pracy naukowej mówimy o „realizacji celu badań”, a nie „celu rozprawy”, rozprawa to pisarskie sprawozdanie z przeprowadzonych badań i w takim tylko kontekście należy ją postrzegać. Hipotezy w procesie badawczym się weryfikuje: pozytywnie lub negatywnie. Zawarta w powyższym konstatacja jest konsekwencją uchybień w zakresie metodyki badań zawartych we wstępie.

Wykaz wykorzystanych źródeł, ujętych w **Bibliografii** to łącznie: 320 pozycji. W podzbiorze „dokumenty źródłowe i akty prawne” znajdują się 44 źródła internetowe, i tak też powinny być skatalogowane, jako podzbiór w bibliografii. W wykazie bibliografii jest podzbiór „literatura” (nie mogę się zgodzić, że „literatura” jest elementem składowym „bibliografii” – Doktorant powinien ten podzbiór zdefiniować jako „publikacje zwarte”), w którym znajduje się 119 publikacji zwartych. Kolejny podzbiór to „artykuły”. W tym wykazie znajduje się 120 pozycji. Następny podzbiór to „źródła internetowe”, w którym jest wskazanych 35 pozycji. W podzbiorze „inne” znajdują się 2. pozycje.

Zdecydowana większość wykazanych publikacji to źródła angielskojęzyczne, co nie może dziwić ze względu na wyjątkową szczupłość źródeł polskojęzycznych w

obszarze podanym poznaniu naukowemu przez Pana mgr. Bogdana Barczaka. W mojej ocenie zostały one dobrane i wykorzystane prawidłowo.

Rozprawę uważam za niezwykle cenne opracowanie monograficzne. Stanowi niewątpliwie świadectwo, co muszę podkreślić po raz kolejny, dużej wiedzy merytorycznej Doktoranta w tematyce zakreślonej tytułem rozprawy.

Wprawdzie krytyczna ocena założeń metodycznych nie pozwala mi na złożenie wniosku o jej wyróżnienie, to jednakże pragnę zachęcić pana mgr. Bogdana Barczaka do wydania rozprawy w formie ogólnodostępnej publikacji książkowej. Oczywiście będzie to wymagało pewnych zabiegów edytorsko-redakcyjnych.

Niewątpliwie, ze względu na jej tematykę, będzie to unikatowa publikacja książkowa, dotycząca japońskiej organizacji przestępczej o charakterze mafijnym, jaką jest yakuza. Z całą pewnością znalazłby ona swoje właściwe miejsce na półce z książkami osób naukowo lub amatorsko zajmujących się problematyką zjawiska przestępczości zorganizowanej i walki z nim.

WNIOSEK KONCOWY

Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr. Bogdana Barczaka nt.: „Walka z yakuzą w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Japonii w latach 1991 – 2021“, jest oryginalnym opracowaniem twórczym, opracowaniem naukowym. Stanowi pisarskie sprawozdanie z przeprowadzonych badań, które to pozwoliły Doktorantowi na rozwiązanie problemu naukowego. Wnosi ona nowe wartości do dyscypliny nauk o bezpieczeństwie w odniesieniu do zagrożenia bezpieczeństwa przestępczością zorganizowaną.

Przeprowadzona, całościowa, ocena rozprawy pozwala mi na sformułowanie wniosku końcowego: **dysertacja spełnia warunki określone w Ustawie: Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, z dnia 20 lipca 2018 roku (tekst jednolity Dz.U. z 2022 r., poz. 574 z późniejszymi zmianami).** Wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

